

Lidt om tøj

AF TORSTEN BALLE

Tøj og kølle er drengens redskaber. Til et tøj hører forskellige dele, e hæ'l (tøjrepælen), e hæ:lsom (tøjrepælsstrikken), e ty:r (det egentlige tøj), e leg:n (legnen, et mellemed) og hovedtøjet.

E hæ'l er af eg eller andet stærkt træ. Den er lavet hjemme i huggekammeret, kløvet ud af en træklods, og bliver først spidset lidt til i den ene ende. Her bliver e hæ:lsom, der er lavet af tyndt stætket reb, lagt om i et fast stik, og så bliver endetræet flosset ud over stikket med en hammer. Den anden ende af hælsommen (der er dobbelt) bliver knyttet til det egentlige tøj, der er af sværere reb, måske hjemmelavet med en wend:-krog' (vindekrog, en slags hånten) og en større sél:-wender. Det kan laves af, hvad man nu har af egnet materiale, hamp, blå, kohår og optrævlet tovværk.

Tøjrets anden ende bliver stukket gennem et hul i e leg:n (legnen), en stærk pind med to huller, og der bliver knyttet en knude på enden. Gennem det andet hul, men fra modsat side, går et tyndere reb, e leg:n-stré'k (legnestrikken), der også får en knude på enden. De to reb kan nu ikke trækkes ud, men de kan dreje frit i hullerne. Legnestrikken er igen fæstet til hovedtøjet, og legnen gør, at tøjret ikke bliver snoet under en kos uberegnelige vandringer rundt i tøjreslaget. Til får og små kalve, der står to og to sammen, bruger man ikke en legne, men en lå:n

(låne, dobbeltlegne) med tre huller, et i midten til tøjret og et ved hver ende til strikkerne, der så hedder lå:n-stré'ker.

Hovedtøjet til kreaturer er på den tid mest len:k-grimer (lænkegrimer) af jernkæde. Nogle bruger endnu kle'ter (klaptræer) som til heste, men de sidder ikke så godt på en ko. De kan sno sig til siden og klemme munden sammen. Klaptræer med småpigge er dog gode, hvis en ko vil malke sig selv. Landmænd er endnu så gammeldags, at de tøjrer en ko med hu:nreb (hornreb), der blot er lagt om de lange horn og det ene øre.

Fårenes grimer er i regelen lavet af hampesnor. Måske er de købt af en mand, der skaffer sig en lille bifortjeneste ved at sy dem, men nogle laver dem selv.

Drenge skal altså ligesom mænd lære at omgås reb. De skal kunne rinke det pænt og hurtigt op, lave forskellige knuder og løkker, og spe:sk (splejse) reb, så det kan holde, for tøj skal tit repareres.

Drengen skal også lære at bruge en kølle sikkert. Med den skal han slå flere tusinde slag i løbet af en sommer, så det skal være en god kølle, der passer til ham, hverken for let eller for tung, for lang eller for kort. Hovedet skal være af hårdt træ og sidde urokkeligt fast. Om slagfladerne er der jernringe, for at hovedet ikke skal flække. Skaftet skal være af sejt træ, for at det ikke skal knække.

(Kilde: Historisk Årbog for Thy, Mors og V. Hanherred 1979, side 74-75).